

УДК 32

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2023.48.33>

ПОЛІТИЧНЕ МАНІПУЛЮВАННЯ ЯК ПРЕДМЕТ ДОСЛІДЖЕНЬ В УКРАЇНСЬКІЙ ПОЛІТИЧНІЙ НАУЦІ

Роман Мазьняк

Львівський національний університет імені Івана Франка,

кафедра політології

вул. Університетська, 1, 79000, м. Львів, Україна

Політичне маніпулювання виступає одним із актуальних та водночас складних предметів наукових досліджень. Доведено, що негативне трактування маніпуляції зумовлене кількома чинниками: як один із методів передусім психологічного впливу, маніпуляція більше спрямована колективне, що має окрему цінність для політичних гравців; маніпуляція здатна змінювати ціннісні орієнтації, політичні вподобання, політичну поведінку і електоральний вибір; маніпуляція змінює наші наміри, потреби і бажання; маніпуляції притаманна легкість і ненав'язливість, вона не має у своїй основі насилля, що, у порівнянні із інституційними нормами та обмеженнями робить її м'яким інструментом впливу на масову свідомість. Метою статті є здійснити теоретико-методологічний аналіз підходів до вивчення проблеми політичного маніпулювання серед українських дослідників.

Доведено, що серед сучасних українських дослідників прийнято виокремлювати такі передумови політичного маніпулювання: психологічні, когнітивні, логічні, соціологічні, комунікативно-семіотичні, структурно-семіотичні. Виявлено, що: по-перше, політичне маніпулювання розглядають як форму влади, про що зокрема, ми говорили вище; по-друге, політичне маніпулювання розглядається у контексті взаємодії політиків та громадян. У цьому випадку ми говоритимемо про канали комунікації, ЗМІ, соціальні медіа, передвиборчі технології, політичну рекламу, використання психологічних та лінгвістичних методів впливу на масову свідомість громадян з метою конструювання політичної дійсності, та ін.; по-третє, політичне маніпулювання розглядається у контексті соціокультурного розвитку. У цьому контексті вивчається міфологічна, культурна та ціннісна складові політичного маніпулювання, їхнє значення для формування тієї чи іншої політичної поведінки, уявлення, та, врешті – електорального вибору.

Ключові слова: маніпуляція, політичне маніпулювання, міф, соціокультурний розвиток, цінності, соціальні мережі, ЗМІ.

Постановка проблеми. Політичне маніпулювання виступає одним із актуальних та водночас складних предметів наукових досліджень. Здебільшого маніпуляція, зокрема й політична розглядається як щось негативне. Таке ставлення до маніпуляції має кілька причин: будучи одним із методів передусім психологічного впливу, маніпуляція більше спрямована не так на індивідуальне, як на колективне, що має окрему цінність для політичних гравців; маніпуляція здатна змінювати ціннісні орієнтації, політичні вподобання, політичну поведінку і електоральний вибір; маніпуляція змінює наші наміри, потреби і бажання; маніпуляції притаманна легкість і ненав'язливість, вона не має у своїй основі насилля, що, у порівнянні із інституційними нормами та обмеженнями робить її м'яким інструментом впливу на масову свідомість. Суб'єкт маніпуляції, використовуючи її у своїх політичних діях, передусім комунікує із емоційною сферою, через призму страху, сорому, гніву, відрази, провини та ін., що суттєво спрощує досягнення поставленої цілі.

Численні сучасні дослідження політичного маніпулювання та каналів його поширення приходять практично до одного й того ж висновку: збільшення можливостей для розвитку штучного інтелекту, а також розвиток каналів комунікації, цифровізація медіа і політики роблять маніпулювання ще швидшим, ефективнішим й поширенішим. Серед сучасних українських дослідників прийнято виокремлювати такі передумови політичного маніпулювання: психологічні, когнітивні, логічні, соціологічні, комунікативно-семіотичні, структурно-семіотичні.

Актуалізуючи питання доцільності вивчення політичного маніпулювання сьогодні варто виокремити кілька ключових характеристик стану сучасного суспільства, які підкреслюють вагомість вивчення даної теми. По-перше віртуалізація політичного життя. Сьогодні практично немає жодного політика, який би не використовував соціальні мережі як комунікативні канали із своїм електоратом. З одного боку, ми розуміємо, що у самій комунікації немає нічого негативного. З іншого ж – соціальні мережі це місце, в якому найбільше зосереджена викривлена, часто не перевірена, суперечлива чи фейкова інформація. Завдяки розвитку соціальних мереж, поруч із таким поняттям як політичне маніпулювання появились поняття політичного шеймінгу, хейту, цькування, тролінгу та ін. По-друге, як слушно зауважує О. Дяченко, «політичні технології в Україні носять виражений маніпулятивний характер» [3, с. 126], ситуація стає дедалі складнішою ще й тому, що політична еліта дедалі частіше для політичного маніпулювання використовує не лише інформаційні, а й адміністративні ресурси. По-третє, ЗМІ, які мали б забезпечувати українське суспільство правдивою і об'єктивною інформацією, досить часто належать олігархам та іншим політичним гравцям, що перетворює їх у звичайні транслятори маніпулятивних наративів, пропаганди та дезінформації. На думку багатьох вчених, під дією політичного маніпулювання у громадян формується певний когнітивний зсув: їм дедалі важче стає відрізнити правдиву інформацію від неправдивої, інформаційне перенасичення й постійне бомбардування емоцій зрештою призводить до її викривлення інформації у свідомості людини, й як наслідок – формується зміна сприйняття політичної реальності.

Мета статті: здійснити теоретико-методологічний аналіз підходів до вивчення проблеми політичного маніпулювання серед українських дослідників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загалом вивчення політичного маніпулювання серед українських дослідників у цій статті можна розділити на кілька ключових напрямів: політичне маніпулювання як форма влади, про що згадують такі дослідники як: Єфтені Н., Кокарча Ю.; політичне маніпулювання як технологія впливу на масову свідомість через різноманітні канали комунікації з використанням психологічних та лінгвістичних методів впливу: Кокарча Ю., Була С., Свідерська О., Колісник Ю., В. Зірка, Чабак Л., Юр'єва О.; політичне маніпулювання як елемент соціокультурного розвитку: Мотузенко Б., Н. Пробийголова, Л. Кучма.

Формулювання цілей статті: окреслити поняття політичного маніпулювання; визначити основні напрями дослідження політичного маніпулювання серед українських дослідників; виокремити основні проблеми та труднощі у дослідженні політичного маніпулювання.

Виклад основного матеріалу. В Оксфордському словнику маніпуляція розглядається як засіб, за допомогою якого людину спонукають здійснити якийсь вчинок, який їй не був притаманний раніше до цього. Таке трактування маніпуляції у політичному полі наштовхує багатьох дослідників на розуміння політичної маніпуляції як форми влади [19], поруч із переконанням, примусом і фізичною силою. Здебільшого політичне маніпулювання розглядається як негативне явище, адже його застосування може змінювати

політичну поведінку та настрої, політичні вподобання, орієнтацію, сприяти формуванню невдоволених мас, мобілізувати громадськість для проведення виборів чи референдумів, на користь заангажованих політичних акторів, та ін. Разом з тим, певні елементи маніпулювання постійно присутні у комунікативних процесах. Зокрема, якщо говорити про психологічну складову маніпуляції як одного із методів впливу, то варто підкреслити її перманентну присутність у будь-яких взаємовідносинах. За цією логікою, маніпулювання у різних формах присутнє практично у всіх сферах політичного життя, не залежно від того, чи до нього вдаються офіційні інституції, політичні актори, міжнародні партнери, політики загальнодержавного чи місцевого рівня. Також дослідники підкреслюють, що політичне маніпулювання є достатньо складним та водночас вагомим предметом досліджень. Зокрема це часто пов'язане через схожість маніпуляції до переконання. Однак політичну маніпуляцію варто навчитися виокремлювати, хоча б через те, що вона здатна впливати на свідомість, розум, систему прийняття рішень, а отже й на саму тактику політичної поведінки індивідів.

Сфтені Н. підкреслює, що процес політичного маніпулювання підміняє інтереси суспільства на інтереси окремих індивідів, або груп, що призводить до «посилення соціальної напруженості у суспільстві, відчуження народу від влади» [4, с. 234]. Ще одним негативним аспектом автор називає порушення і спотворення реальних політичних процесів, що у підсумку порушує систему обміну інформацією і сигналами між владою та суспільством. Автор розглядає політичне маніпулювання як: «систему засобів ідеологічного і духовно-психологічного впливу на масову свідомість з метою нав'язування певних ідей, цінностей; а також цілеспрямований вплив на громадську думку і політичну поведінку для спрямування їх у потрібному напрямі» [4, с. 235]. У такому ключі об'єктами політичного маніпулювання виступають завжди маси, отже й масова, а не індивідуальна свідомість.

Загалом вивчення явища політичної маніпуляції серед українських дослідників має три ключові особливості: по-перше, політичне маніпулювання розглядають як форму влади, про що зокрема, ми говорили вище; по-друге, політичне маніпулювання розглядається у контексті взаємодії політиків та громадян. У цьому випадку ми говоритимемо про канали комунікації, ЗМІ, соціальні медіа, передвиборчі технології, політичну рекламу, використання психологічних та лінгвістичних методів впливу на масову свідомість громадян з метою конструювання політичної дійсності, та ін.; по-третє, політичне маніпулювання розглядається у контексті соціокультурного розвитку. У цьому контексті вивчається міфологічна, культурна та ціннісна складові політичного маніпулювання, їхнє значення для формування тієї чи іншої політичної поведінки, уявлення, та, врешті – електорального вибору.

Отже, говорячи про комунікативний бік політичного маніпулювання, перш за все необхідно звернути увагу на ЗМІ. Їхня та медійна роль у політичному маніпулюванні є беззаперечною: медіа не просто розповідають історію, вони показують, тим самим виконуючи роль одного із інструментів конструювання політичної реальності. До слова, М. Кастель досить слушно говорить про те, що для ЗМІ є цілком характерною ознакою зумисне спотворення реальності. Зокрема це стосується частого замовчування реальних фактів, односторонність або упередженість їхньої подачі, публікації відверто неправдивих повідомлень, або стимулювання негативних емоцій в аудиторії. Загалом в українському науковому просторі є чимало досліджень, присвячених взаємозв'язку політичного маніпулювання та медіа. Сьогодні виокремлено чимало технологій, побудованих на психологічному впливі, які здатні певним чином формувати громадську думку стосовно того чи іншого політичного явища. Якщо говорити про ЗМІ то тут політичне маніпулювання буде здійснюватися через політичні ток-шоу, фільми, серіали, політичні реклами, та ін. Соціальні мережі політичне

маніпулювання найчастіше будуть просувати через залучення системи ботів, оренди приватних акаунтів й інфлюенсерів. Саме через поширення і коментарі, емоційний підігрів віртуальної маси формується упереджене ставлення до політиків, «вибілюються» антигерої, формується певне уявлення більшості щодо політичної реальності загалом. Так, на думку О. Свідерської, соціальні мережі досить потужно підсилюють вплив медіа на сприйняття політичної дійсності, що формує «нову симулятивну реальність, в якій дозволено говорити те, що «неможливо виразити словами», й переступати межі дозволеного» [13, с. 174].

Для політиків ресурси соціальних мереж – це можливість створити такий собі симулякр «зацікавленості життям свого електорату, країни, чи навіть цілого світу...» [15, с. 129]. Як підкріплення цієї думки звертаємося до розвідки К. Вілбера «Трампа і епоха постправди», в якій автор наголошує, що модерне політичне життя є надмірно віртуалізованим [2, с. 13]. Політичні події, новини, суперечки, будь-які скандальні історії актуалізуються у суспільстві через популяризацію відповідного контенту каналами Facebook, Twitter, Telegram, YouTube, Instagram, Tik Tok, в яких основними показниками істини є кількість підписників, like, коментарів, переглядів та репостів. Юлія Кокарча розглядає політичне маніпулювання як частину технології влади, сутність якої полягає у програмуванні думок мас, їх настроїв і навіть психічного стану з метою забезпечення такої поведінки, яка потрібна тим, хто володіє засобами маніпуляції [6, с. 77]. Авторка виділяє два основні канали поширення політичного маніпулювання: ЗМІ та інтернет, розуміючи під каналом політичної маніпуляції «засіб передачі інформаційного повідомлення від комунікатора до реципієнта». Також дослідниця зазначає, що в останні роки інтернет завдяки постійному своєму розвитку суттєво розширив своє поле впливу, адже, погоджуючись із дослідницею, розуміємо, що віртуальний світ поглинув політичне життя повністю, починаючи від традиційних комунікативних каналів: від політичних сайтів та форумів до молодіжного Tik Tok, через який політики намагаються транслювати свої ідеї та переконання переважно до наймолодших учасників політичних процесів.

Загалом, віртуальний світ насправді спрощує процес комунікації між політиками та потенційним електоратом, як мінімум він дозволяє одночасно комунікувати із набагато більшою аудиторією, ніж це дозволяють реальні зустрічі із виборцями. Однак, як зауважують дослідники О. Свідерська та С. Була: «разом із позитивним боком віртуалізації сучасного життя ...суттєво спрощується процес маніпулювання політичною свідомістю популістами та іншими політичними акторами» [16, с. 20]. Отже, на переконання авторів: «Інтернет-технології одночасно можна розглядати і як своєрідний «демократичний потенціал», і як заохочення до свободи, і як перешкоду демократії [1, с. 21]. Особливістю такого впливу на політичну дійсність є те, що сучасний спосіб політичної комунікації здійснюється переважно мережевими, горизонтальними зв'язками, формуючи стійке уявлення у користувача, що будь-хто може бути таким самим як його політичний кумир. Окрім того, «аудиторія, що складається з активних користувачів, перебуваючи в інформаційному середовищі, характеризується обмеженим рівнем уваги, натомість високим рівнем довіри до інших користувачів, що дає можливість вільно використовувати соціальні мережі як інструменти й методи задля поширення політичної пропаганди» [14, с. 188].

Разом з тим не варто недооцінювати й вплив телебачення, адже не зважаючи на домінуючу роль соціальних мереж у політичних реаліях, телебачення не стало безпечнішим: «практично всі медіа-ресурси застосовують маніпулятивні технології у подачі інформації, що суттєвим чином впливає, коригує, а в окремих випадках повністю змінює політичні орієнтації чи, навіть цінності громадян» [1, с. 21]. Додаймо до цього також видання: журнали, газети, й іншу періодику, яка також здебільшого перейшла на онлайн формат, і можемо

говорити, що сьогодні масова свідомість у величезній залежності від світу віртуального, який настільки переплітається із реальним, що звичайній людині справді буває важко розрізнити правду від симулякру, якісну інформацію від маніпулятивної чи фейкової.

Дуже слухними у даному контексті є розвідки Юрія Колісника. Вивчаючи маніпулятивний вплив журнальної періодики на свідомість громадян у часи УРСР він розрізняв психологічні технології маніпулятивного впливу на масову свідомість українців та засоби політичного маніпулювання, спрямовані на сприйняття політичної дійсності. Так, серед психологічних технологій, які, до слова, можна простежити й сьогодні і серед російських політичних наративів, і, нажаль, у риториці українського політикуму, найцікавішими у нашому дослідженні є наступні: *«навішування ярликів»* з метою дискредитації опонентів (*«вороги»*, *«вороги народу»*), *«шкідники»*, *«шпигуни»*, *«диверсанти»*, *«буржуазні ідеологи»*, *«агенти фашизму»*, *«імперіалістичні запроданці»*, та ін.); *«сяючі узагальнення»*, у порівнянні із попередньою технологією, у цій, навпаки підкреслюється й узагальнюється значення певного соціального явища, ідеї, організації, соціальної групи чи конкретної людини як чогось, що має виключно позитивне емоційне забарвлення (*«рідна партія»*, *«миролюбна політика»*, *«світле майбутнє»*, *«радянські братні народи»*) [7, с. 280]; *«перенесення»* – технологія, яка дозволяє формувати позитивне чи негативне ставлення до політично важливої персони (лідера) методом асоціативних зв'язків із подіями, явищами чи фактами; *«посилання на авторитети»* – технологія, яка відповідає за поширення думок та висловлювань осіб, які «мають авторитет або, навпаки, викликають негативну реакцію у категорії людей, на яку спрямована маніпулятивна дія». Як правило, підкреслює дослідник, ці висловлювання наповнені оціночними думками та судженнями і не витримують жодної критики; *«свої хлопці»* – своєрідна демонстрація єдності політичного лідера із широкою громадськістю для створення іміджу «людини з народу», яка знає, розуміє і тому може представляти народну думку [7, с. 281]; *метод підвищення цінності* – зміщення акцентів, унаслідок чого вислів оцінюється вище, ніж його може потрактувати опонент, ця технологія також нав'язує певну модель сприйняття навколишнього світу; *метод очевидності* – штучне представлення стану речей абсолютно ясним і очевидним, що, по суті, знімає питання про дискусійність обговорення, робить зайвими будь-які подальші міркування; *практикування пастки незмінності принципів* – стимулювання сліпого дотримання принципів, канонів, догм, ритуалів; *застосування пастки «думки більшості»* – тобто нав'язування певної думки, яка формально спирається на інспіровану думку народу; *тенденційний підбір аргументів: метод ізоляції* – виривання вислову з контексту, ізолювання його і вмонтовування у сферу, в якій він набуває іншого значення [7, с. 284]; *використання імені видатних осіб, їх наслідування, та ін.*

Засобами політичного маніпулювання, які, на думку Юрія Колісника, спрямовані на особливості сприйняття політичної дійсності є: прийом помилкової причинності, коли зумисне створюють уявний причинно-наслідковий зв'язок і підкріплюють його реальним фактом; прийом хибного узагальнення або перебільшення, коли відносно політика чи явища створюють уявлення про регулярність певної події на основі поодинокого факту, або ж необгрунтовано узагальнюють чи перебільшують значення висловів опонента, додатково розширюють їх тлумачення, також можуть підмінювати сенси сказаного і т. д.; прийом «перестрибування через подію» – детальне обговорення майбутніх подій із чітким униканням аналізу актуальних проблем сьогодення [7, с. 289]. Як бачимо, політичне маніпулювання суттєвим чином підкріплюється через використання ЗМІ та новітні медіа. Звертаючись до людини через телебачення, друковану пресу чи соціальні мережі, політики здатні транслувати такі наративи, які складно розрізнити за правдивістю.

У вивченні політичного маніпулювання не менш важливим є його лінгвістичний вимір. Так, Л. Чабак підкреслює, що проблема «прихованого інформаційно-психологічного впливу на людину за допомогою мовних засобів» значною мірою пов'язана із розвитком науково-технічного прогресу. Розвиток інтернет-технологій та поява низки комунікативних каналів під виглядом соціальних мереж є одними із ознак цього прогресу. Період, в який активізувалося вивчення мовних аспектів політичного маніпулювання авторка вважає саме перетин ХХ – ХХІ ст. [17, с. 87]. На думку О. Юр'євої використання лінгвістичних методів впливу у політичному маніпулюванні перетворює українську політику у мовне поле, «у межах якого формується, розвивається та реалізується символізація політичних процесів» [18, с. 3].

У дослідженні В. Зірки мовна маніпуляція розглядається як різновид маніпулятивного впливу, метою якого є трансформація поведінкової й когнітивної сфери діяльності реципієнта, що «актуалізується мовними засобами та проявляється імпліцитно» [5, с. 5]. У ще одному дослідженні лінгвістичного виміру політичного маніпулювання доведено: «ефективним способом реалізації політичної маніпуляції за допомогою мовних засобів є відповідний підбір лексики з необхідною конотацією, використання евфемізмів, метафор, еліпсів, пасивних конструкцій і т. д.» [12, с. 231]. Зокрема мова йде й про те, що будь-яка подача інформації (факту) практично не можлива без суб'єктивної інтерпретації. А отже тут ми можемо говорити про критерії досвіду, політичного вподобання, ставлення до тієї чи іншої події, а відтак до її передачі через призму емоцій та суб'єктивізму. Саме цей момент, на думку автора і визначає вектор впливу на аудиторію. Задача, яку ставить перед собою політична маніпуляція полягає у формуванні бажаної, необхідної для суб'єкта комунікації реакції з боку об'єкта комунікації [12, с. 231]. Отже, таким чином створена «ілюзорна картина реальності» стимулює у масовій свідомості появу нових ідей, ярликів, стереотипів [12, с. 232]. Мислення поступово починає бути фрагментарним, а сприйняття світу – мозаїчним. Ці процеси не є безповоротними, однак, якщо за допомогою політичної маніпуляції насправді вдається створити іншу, альтернативну реальність, ілюзію, симулякр політичної дійсності, то вияви політичної поведінки, у тому числі й електоральної будуть базуватися на прийнятті рішень, що матимуть виключно хибні вихідні дані

Наступним підходом до розуміння політичного маніпулювання, який ми знаходимо в українській науковій практиці є соціокультурний. До прикладу, Мотузенко Б., розглядаючи соціокультурні аспекти маніпулятивного впливу, теж аналізує маніпуляцію як цілеспрямовану стратегічну соціальну дію, що полягає у встановленні контролю насамперед над комунікативною ситуацією, в якій знаходиться та діє реципієнт [9]. Автор також згадує роботи Г. Почепцова, який здебільшого досліджує вплив пропаганди на масову свідомість. Останній виокремлює кілька основних рівнів за допомогою яких вдається аналізувати комунікативний простір: символічний, візуальний, наявність певної події (факту), міфологічний та, власне, комунікативний [11, с. 597]. Одним із найцікавіших рівнів залишається міфологічний, завдяки якому політичне маніпулювання стає частиною самої людини, її культурним кодом та основою ціннісної системи. Дослідниця Н. Пробийголова підкреслює важливість вивчення міфу як складової політичного маніпулювання через його значення для самої людини, її соціокультурного простору. У міфі, зазначає авторка «сходиться минуле з сучасним і визначається майбутнє» [10]. Міф лежить в основі формування ментальності народу, від якої завжди залежить той чи інший політичний вибір. Міф здатен трансформуватися у інструмент, за допомогою якого можна здійснити політичну мобілізацію. Міфи, та наративи, котрі у них містяться є потужним засобом впливу на масову свідомість. Саме тому політики й їхні технологи так люблять оповіді та міфи. Гарно сформований образ «героя» здатен набути ознак політичної зброї, виступати елементом

суспільного волевиявлення, перетворитися у ідеологію, заради якої більшість буде готова до часто несподіваних вчинків. Л. Кучма у своїх наукових розвідках робить вагомий висновок про те, що цінності, зокрема актуальні для певного періоду суспільства також можна вважати засобом політичного маніпулювання [8, с. 114]. Мова йде про те що досить часто під впливом певних політичних подій одні цінності домінують над іншими, прикладом цього можуть бути Помаранчева революція, Революція Гідності, Початок повномасштабного вторгнення. Такі важливі історичні злами, зокрема для українців змушують переглянути сенси, які закладені у цінності свободи, гідності, рівності, демократії, тощо. Раніше ми вже говорили про те, яким чином, використовуючи мову, ЗМІ чи соціальні мережі політична маніпуляція може перетворити те що вкрай важливе у незначне, і навпаки – те, що незначне і не варте уваги у мега важливе.

Висновки. Підсумовуючи викладене, акцентуємо, що явище політичного маніпулювання залишається одним із актуальних та важливих предметів дослідження у політичній науці. У роботі доведено, що політичне маніпулювання може бути і формою влади, і способом комунікації між владою та громадськістю, і технологією політичного впливу, і технологією яка конструює політичну реальність, і зрештою вагомим чинником формування ціннісної системи, соціокультурного розвитку держави чи нації, із врахуванням її міфологічної основи. Така багатовекторність політичного маніпулювання ще раз підкреслює тезу про його складність. У перспективі подальшого дослідження варто ретельніше звернути увагу саме на комунікативну складову політичного маніпулювання, адже перш ніж отримати владу, політики звертаються до свого потенційного електорату, використовуючи усі можливі засоби заради перемоги на чергових перегонах.

Список використаної літератури

1. Була С., Свідерська О. Соціальні мережі як інструмент політичної маніпуляції. *Політикус*. 2020. Вип. 4. С. 21–25.
2. Вілбер К. Трамп і епоха постправди. Львів: Видавництво Terra Incognita. 2019. 136 с.
3. Дяченко О. Політичне маніпулювання в США та Україні: порівняльна характеристика. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2016. № 12. С. 122–126.
4. Єфтені Н. М. Політичне маніпулювання. *Актуальні проблеми політики*. 2015. Вип. 56. С. 235–241.
5. Зірка В. Мовна парадигма маніпулятивної гри в рекламі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філол. наук : спец. 10.02.02 «Російська мова». Київ. 2005. 32 с.
6. Кокарча Ю. Тролінг як засіб політичної маніпуляції в інтернет-просторі. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2016. Вип. 20. С. 77–82.
7. Колісник Ю. Маніпулятивний вплив журнальної періодики УРСР на свідомість громадян URL: <http://surl.li/ierli>
8. Кучма Л. Аксиологічний вимір політичного маніпулювання. *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку*. 2009. Вип. 21. С. 112–119.
9. Могузенко Б. І. Соціокультурні аспекти маніпулятивного впливу: автореф. дис. ... канд. соціол. наук. Київ. 2003. 17 с.
10. Пробийголова Н. Міф як засіб політичного маніпулювання в процесі проведення виборів. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Політологія, Соціологія, Філософія*. 2010. Вип. 14. С. 41–44.
11. Рибак І. В. Інформаційно-комунікативні виміри сучасного політичного маніпулювання. *Держава і право*. 2012. Вип. 57. С. 596–603.
12. Роздубара К. Політична маніпуляція як об'єкт лінгвістичного дослідження. Мова і культура. 2011. Вип. 14. Т. 7. С. 228–233.

13. Свідерська О. Використання цифрового популізму у формуванні масової політичної поведінки в інформаційному просторі. Стратегічні комунікації у сфері забезпечення національної безпеки та оборони: проблеми, досвід, перспективи Тези доповідей I науково-практичної конференції. (Київ, 1 жовтня 2020 р.). 2020. С. 173–175.
14. Свідерська О. Теоретико-методологічний аналіз впливу соціальних медіа на формування політичної поведінки в сучасному суспільстві (на прикладах Facebook, Twitter, Instagram та Whatsapp). *Регіональні студії*. 2020. №. 20. С. 184–190.
15. Свідерська О. Теоретико-методологічні аспекти симулятивної масової політичної поведінки. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2017. Вип. 9. С. 128–135.
16. Свідерська О., Була С. Популізм як стратегія політичної маніпуляції масовою людиною у епоху пост-правди. *Регіональні студії*. 2021. № 24. С. 18–23.
17. Чабак Л. Мовні засоби політичної маніпуляції. *Проблеми соціальної роботи: філософія, психологія, соціологія*. 2017. № 1 (9). С. 86–90.
18. Юр'єва О. Лінгвістичний вимір політичного маніпулювання: дис... канд. політ. наук: 23.00.02. Донецьк. 2006. 199 с.
19. Manipulation in Politics Oxford Research Encyclopedias. URL: <http://surl.li/ierla>

POLITICAL MANIPULATION AS A SUBJECT OF RESEARCH IN UKRAINIAN POLITICAL SCIENCE

Roman Mazniak

Ivan Franko National University of Lviv, Faculty of Philosophy,

Department of Political Science

Universytetska str., 1, 79000, Lviv, Ukraine

Political manipulation is one of the relevant and at the same time complex subjects of scientific research. It has been proven that the negative interpretation of manipulation is caused by several factors: as one of the methods of primarily psychological influence, manipulation is more aimed at the collective, which has a separate value for political players; manipulation is capable of changing value orientations, political preferences, political behavior and electoral choices; manipulation changes our intentions, needs and desires; manipulation is characterized by ease and unobtrusiveness, it does not have violence at its core, which, compared to institutional norms and restrictions, makes it a soft tool for influencing mass consciousness.

The purpose of the article is to carry out a theoretical and methodological analysis of approaches to research the problem of political manipulation among Ukrainian researchers.

It is proven that among modern Ukrainian researchers, it is customary to single out the following prerequisites of political manipulation: psychological, cognitive, logical, sociological, communicative-semiotic, structural-semiotic.

It was revealed that: firstly, political manipulation is considered as a form of power, which, in particular, we talked about above; secondly, political manipulation is considered in the context of interaction between politicians and citizens. In this case, we will talk about communication channels, mass media, social media, pre-election technologies, political advertising, the use of psychological and linguistic methods of influencing the mass consciousness of citizens in order to construct political reality, etc.; thirdly, political manipulation is considered in the context of socio-cultural development. In this context, the mythological, cultural and value components of political manipulation are research, their importance for the formation of one or another political behavior, perception, and, ultimately, electoral choice.

Key words: manipulation, political manipulation, myth, sociocultural development, values, social networks, mass media.